

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства
щодо нормативно-правового регулювання діяльності вищих наукових
самоврядних організацій на прикладі держав-членів Європейського
Союзу*

***Анотація.** В аналітичній записці проаналізовано досвід нормативно-правового регулювання діяльності вищих наукових самоврядних організацій в окремих державах-членах Європейського Союзу. Акцентовано на структурі, складі та повноваженнях вищих наукових самоврядних організацій у Литві, Латвії, Естонії, Чехії, Словаччині, Іспанії, Франції, Австрії, Італії, Швеції, Хорватії, Польщі, Румунії, Болгарії.*

***Ключові слова:** наукова самоврядна організація, академія наук, наукові дослідження, науково-дослідний інститут, університет, фундаментальні дослідження.*

Вступ

У сучасних умовах глобальної конкуренції, технологічних трансформацій та безпекових викликів наука підтверджує своє стратегічне значення для розвитку держави. Вищі наукові самоврядні організації відіграють ключову роль у формуванні наукового потенціалу, інноваційної економіки та ефективної державної політики.

Із метою вдосконалення правового регулювання академічного сектору науки у парламенті утворено Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань збереження та розвитку академічного сектору науки¹.

Окрім того, на розгляді у Верховній Раді України знаходяться законопроекти «Про внесення змін до Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо забезпечення майнових прав Національної академії наук України» (реєстр. № 13121 від 19.03.2025) та «Про внесення зміни до статті 5 Закону України «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» щодо забезпечення майнових прав Національної академії наук України та національних галузевих академій наук» (реєстр. № 13121-1 від 07.04.2025), що обумовлює актуальність дослідження закордонного досвіду нормативно-правового регулювання діяльності вищих наукових самоврядних організацій. На нашу думку, досвід нормативно-правового регулювання діяльності зазначених організацій у Литві, Латвії, Естонії, які, як і Україна, певний період перебували у складі СРСР, і які є державами-членами Європейського Союзу (далі – ЄС), є релевантним. Окрім того, значний інтерес становить досвід інших держав-членів ЄС.

¹ Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань збереження та розвитку академічного сектору науки: Постанова Верховної Ради України від 11.03.2026. № 4815-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4815-20#Text>

Основна частина

У *Литві* вищою науковою самоврядною організацією є Литовська академія наук, засади діяльності якої врегульовано Законом про науку та освіту². Згідно із Законом Академія наук є державною бюджетною установою, заснованою Сеймом Литовської Республіки, і виконує функції експертного органу, зокрема надає експертні висновки Сейму та Уряду і бере участь у формуванні державної політики у сфері науки (стаття 16 Закону).

Водночас Статутом Литовської академії наук визначені напрями її діяльності, зокрема щодо: підтримання високого рівня наукових досліджень з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку науки, культури, мови, економіки та суспільства; розвиток критичного наукового мислення, а також утвердження принципів академічної свободи та етики досліджень³. Згідно зі Статутом завданням Академії наук є об'єднання провідних учених та ініціювання діяльності, спрямованої на зміцнення добробуту держави і забезпечення її наукового, соціального, культурного та економічного розвитку.

Структура Академії визначена її Статутом і має чітку систему управління. Вищим колегіальним органом самоврядування Академії наук є Загальні збори членів Академії наук. Між сесіями Загальних зборів членів Академії наук діяльність Академії наук очолює Президент Академії наук та Президія Академії наук. Президент Академії виступає одноособовим виконавчим органом.

До структури Академії наук входять наукові відділи та адміністрація. Кількість наукових відділів та їх структура визначаються Загальними зборами членів Академії наук. Слід зазначити, що наукові відділи є самоврядними одиницями, вищим колегіальним органом в яких є загальні збори членів цього відділу. Між загальними зборами членів наукового відділу його діяльність забезпечує бюро наукового відділу та голова наукового відділу.

Організаційне забезпечення діяльності Академії наук покладається на адміністрацію, структура якої визначається Президією Академії наук.

До складу Академії наук входять (*Рис. 1*):

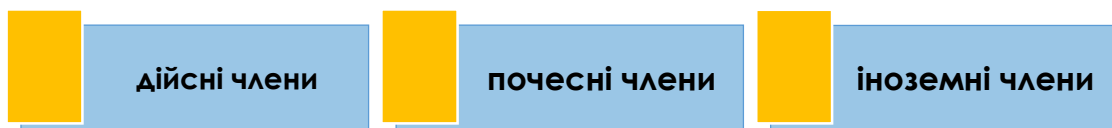

Рис. 1.

Кожен член Академії наук одночасно є членом певного наукового відділу. Після досягнення 75 років дійсні члени Академії наук стають почесними членами. Кількість дійсних членів Академії наук не повинна перевищувати 120 осіб. Кількість почесних членів та іноземних членів не обмежується.

Дійсні члени Академії наук обираються на вакантні посади на Загальних зборах членів Академії наук. Вакансії для дійсних членів за спеціальностями розподіляються Президією Академії наук за рекомендацією наукових відділів та затверджуються на Загальних зборах членів Академії наук. Інформація про

² Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. Suvestinė redakcija (2026-01-01 - 2027-12-31). URL: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C595FF45F869/asr>

³ Charter of the lithuanian academy of sciences. URL: <https://www.lma.lt/statute>

вакансії та вимоги до кандидатів оприлюднюється в офіційних медіа та розміщується на сайті Академії наук щонайменше за три місяці до дати виборів. Дата виборів членів Академії наук установлюється Загальними зборами членів Академії наук.

Поточне керівництво Академією наук здійснює Президія Академії наук, до складу якої входить Президент Академії наук, Віцепрезидент (віцепрезиденти) Академії наук, Генеральний секретар, голови наукових відділів та інші члени Президії. Кількість членів Президії визначається Загальними зборами членів Академії наук.

Президент Академії наук, Віцепрезидент (віцепрезиденти) Академії наук та Генеральний секретар не можуть отримувати жодної іншої винагороди, окрім винагороди за роботу в Академії наук та за їхню наукову, педагогічну і творчу діяльність. Одна й та сама особа може обіймати посади Президента Академії наук, Віцепрезидента, Генерального секретаря, голови наукового відділу не більше двох послідовних строків.

У *Латвії* вищою науковою організацією, що функціонує на засадах самоврядування, є Латвійська академія наук (далі – Академія), діяльність якої регулюється Законом про наукову діяльність⁴, а також її Статутом⁵.

Основними завданнями Академії є розвиток науки, сприяння проведенню наукових досліджень, підвищення наукового рівня суспільства, а також участь у формуванні державної наукової політики. Академія виконує експертно-консультативні функції, надаючи висновки органам державної влади, та сприяє міжнародному науковому співробітництву (стаття 2 Статуту).

Відповідно до статті 5 Статуту вищим органом самоврядування Академії є Загальні збори членів Академії.

До складу Академії входять (Рис. 2):

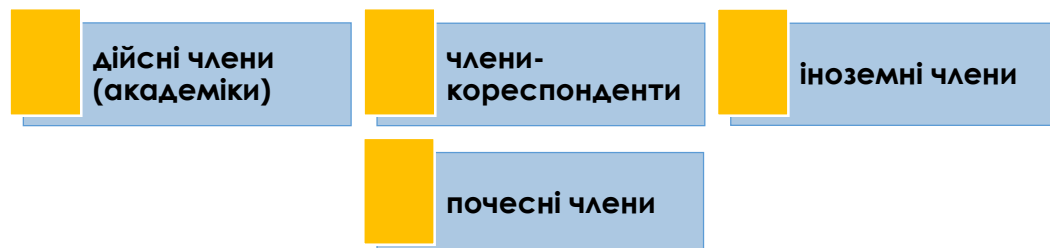

Рис. 2.

Загальні збори є правомочними за умови присутності більш ніж половини дійсних членів і членів-кореспондентів (з урахуванням голосів, поданих шляхом поштового відправлення). До виключної компетенції Загальних зборів належить обрання керівництва Академії (Президента, віцепрезидентів, Генерального секретаря, Голови Фонду Латвійської академії наук та інших посадових осіб), обрання нових членів Академії, внесення змін до Статуту, затвердження річних звітів, а також визначення стратегічних напрямів розвитку Академії. Загальні

⁴ Zinātniskās darbības likums. URL: <https://likumi.lv/ta/id/107337-zinatniskas-darbibas-likums>

⁵ Statute of the latvian academy of sciences. URL: https://www.lza.lv/images/Documents/Statute_LAS.pdf

збори скликаються не рідше двох разів на рік і функціонують як основний колегіальний орган управління Академією.

Між засіданнями Загальних зборів поточне управління здійснюють постійно діючі керівні органи, визначені Статутом (Рис. 3):

СЕНАТ

- забезпечує виконання рішень Загальних зборів і координацію діяльності Академії

ПРЕЗИДІЯ

- вирішує організаційні та представницькі питання (під головуванням Президента)

ПРАВЛІННЯ

- відповідає за господарську діяльність

НАГЛЯДОВА РАДА

- здійснює незалежний контроль за дотриманням Статуту і рішень вищих органів

Рис. 3.

До структури Академії входять наукові відділи, які об'єднують членів Академії за галузями знань. Наукові відділи здійснюють науково-організаційну роботу, розробляють галузеві програми, формують робочі групи та комісії, а також готують рекомендації для Сенату і Президії.

Управління Академією здійснюється на засадах самоврядування, що впливає з її статусу похідної юридичної особи публічного права з автономною компетенцією, закріпленого у статті 20 Закону про наукову діяльність.

В *Естонії* вищою науковою самоврядною організацією є Естонська академія наук, що діє на підставі Закону про Естонську академію наук⁶ (далі – Закон), Закону про організації досліджень, розробок та інновацій⁷, Статуту⁸ та інших законодавчих актів.

Відповідно до Закону Академія має статус юридичної особи публічного права, є автономною науковою установою, що відіграє ключову роль у розвитку національної науки.

Академія розвиває і представляє естонську науку та як об'єднання вчених незалежно сприяє вирішенню проблем розвитку науки і соціально-економічного розвитку держави (стаття 2 Закону).

До складу Академії, визначеного Законом, входять академіки, чисельність яких обмежена до 60 осіб (без урахування академіків віком понад 75 років), та іноземні члени, чисельність яких визначається Загальними зборами. Членство в Академії є довічним.

Структура Академії визначається Законом та її Статутом, який ухвалюється Загальними зборами.

⁶ Eesti Teaduste Akadeemia seadus. Vastu võetud 16.04.1997. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072025013>

⁷ Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seadus. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/112072025001>

⁸ Eesti teaduste akadeemia põhikirj. URL: <https://www.akadeemia.ee/wp-content/uploads/2025/12/ta-pohikiri-kinnitatud-uldkogul-03.12.2025-1.pdf>

Відповідно до Закону колегіальними органами управління Академії є Загальні збори та Рада. Загальні збори є вищим органом управління. Згідно зі статтею 9 Закону між засіданнями Загальних зборів діяльність Академії спрямовує Рада, до складу якої входять Президент, віцепрезиденти, Генеральний секретар інші члени Ради, обрані Загальними зборами із числа академіків. Структура Академії визначається її Статутом. Статутом передбачено, що до структури Академії входять відділення, кількість яких та наукові галузі, за якими вони утворюються, визначаються Загальними зборами (п. 52, 54 Статуту).

За рішенням Загальних зборів Академія може створювати установи, які мають власний бюджет і банківський рахунок. Функції та сфери діяльності таких установ визначаються їх статутами (стаття 17 Закону).

У *Чехії* вищою науковою самоврядною організацією є Академія наук Чеської Республіки (далі – Академія), яка заснована у грудні 1992 року відповідно до Закону про Академію наук Чеської Республіки⁹ (далі – Закон) і є правонаступницею Чехословацької академії наук, що припинила свою діяльність із 31 грудня 1992 року. Згідно із Законом Академія є державною установою, діяльність якої фінансується за рахунок коштів державного бюджету. Академія від імені держави має право створювати, зокрема, державні науково-дослідні інститути. Основним завданням Академії є проведення наукових досліджень.

Наразі діяльність Академії регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема Законом про підтримку досліджень та розробок¹⁰, Законом про свободу інформації¹¹, Статутом Академії наук Чеської Республіки¹² (далі – Статут), а також постановою уряду щодо цільової підтримки досліджень і розробок¹³.

Відповідно до Закону і Статуту визначається організаційна структура Академії, що включає: Збори Академії, Раду Академії та її Президію, Президента Академії, Наукову раду Академії. Основу складають науково-дослідні інститути, які здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження.

Вищим органом самоврядування Академії є Збори Академії у складі: керівників науково-дослідних інститутів; представників університетів; видатних національних та іноземних учених; обраних представників науково-дослідних інститутів; представників державної адміністрації, промисловості, ділових кіл і банків. Строк повноважень Зборів Академії становить чотири роки. Згідно із Законом кількість членів Академії, порядок їх обрання або делегування, процедура прийняття рішень врегульовані Статутом (§ 5 Закону).

До виключної компетенції Зборів Академії належать питання прийняття Статуту Академії, який набирає чинності після затвердження урядом, а також затвердження:

- річного звіту про діяльність Академії;

⁹ Úplné znění zákona č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky, jak vyplývá z pozdějších změn. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-420>

¹⁰ Zákon o podpoře výzkumu a vývoje. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-130>

¹¹ Zákon o svobodném přístupu k informacím. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-106>

¹² Stanovy AV ČR. URL: <https://www.avcr.cz/cs/o-nas/pravni-predpisy/stanovy-av-cr/>

¹³ Nařízení vlády o účelové podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o veřejné soutěži ve výzkumu a vývoji. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-461>

- концепції розвитку діяльності Академії;
- бюджету Академії, а також розподілу фінансових ресурсів між структурними підрозділами;
- звіту про діяльність Ради Академії;
- створення, злиття, об'єднання, поділ та ліквідація кафедр тощо.

Збори Академії скликаються Радою Академії за потреби, але не рідше двох разів на рік.

Постійно діючим наглядовим органом Зборів Академії є Наглядовий комітет Зборів, який здійснює контроль, зокрема, за дотриманням Статуту та інших внутрішніх нормативних актів Академії, виконанням резолюцій Зборів Академії; готує і подає до Зборів Академії висновки та рекомендації щодо діяльності Академії, її органів та відділів, висновки щодо проекту бюджету та проекту остаточного звіту Академії (стаття 18 Статуту). Члени Наглядового комітету Зборів (від семи до дев'яти члени) обираються і звільняються Зборами Академії.

Відповідно до Закону виконавчим органом Академії є Рада Академії, до складу якої входить Президент, віцепрезиденти, Голова Наукової ради Академії та інші члени, обрані із числа членів Зборів Академії за пропозиціями структурних підрозділів Академії. Слід зауважити, що під час обрання складу Ради Академії належним чином повинно бути враховано відповідне представництво основних наукових галузей Академії. Строк повноважень Ради Академії становить чотири роки. Член Ради Академії може бути обраний на цю посаду максимум на два строки поспіль. Членство в Раді Академії несумісне з посадою керівника науково-дослідного інституту (§ 7 Закону). До повноважень Ради Академії, зокрема, належать (Рис. 4):

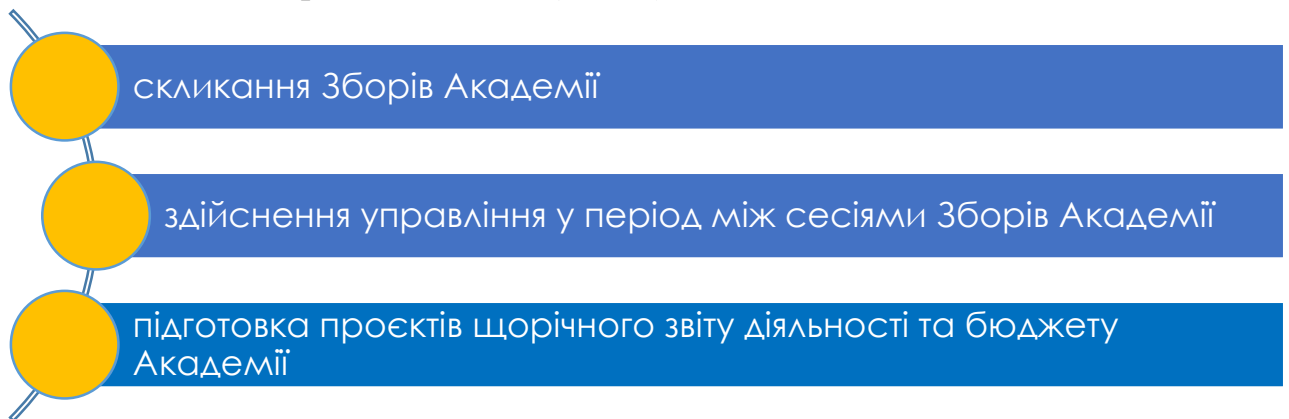

Рис. 4.

У невідкладних випадках Рада Академії має право вирішувати питання, що належать до компетенції Зборів Академії.

Академію очолює Президент, який уповноважений ухвалювати рішення з усіх питань, що стосуються Академії. Президент Академії призначається та звільняється з посади Президентом Чеської Республіки за пропозицією Зборів Академії, яку Президенту подає Уряд. Строк повноважень Президента Академії становить чотири роки. Одна й та сама особа може обіймати посаду Президента не більше двох строків поспіль.

Наукова рада Академії є постійно діючим дорадчим органом Ради Академії з питань підготовки та реалізації наукової політики. До складу Наукової ради входять представники науково-дослідних інститутів, університетів та інших наукових установ, а також відомі іноземні вчені. Члени Наукової ради обираються та звільняються Зборами Академії. Члени Наукової ради обираються з кандидатів, запропонованих зборами науково-дослідних інститутів. Строк повноважень Наукової ради становить чотири роки. Очолює Наукову раду Голова Наукової ради, який обирається із числа її членів.

Засновані Академією науково-дослідні інститути є державними дослідницькими установами, які відповідно до своїх статутів виконують низку завдань у відповідних галузях¹⁴, зокрема: проводять наукові дослідження та сприяють використанню їх результатів; поширюють наукову інформацію й надають наукові висновки та рекомендації; у співпраці з університетами реалізують докторські програми; розвивають міжнародне співробітництво у сфері наукової діяльності та розвитку технологій; виконують свої завдання у співпраці з іншими науковими та професійними установами, іншими суб'єктами; забезпечують відповідну інфраструктуру для досліджень та розробок.

У *Словаччині* відповідно до Закону про Словацьку академію наук¹⁵ (далі – Закон) створена *Словацька академія наук* (далі – SAV) – самоврядна наукова установа зі статусом юридичної особи, діяльність якої спрямована на розвиток науки, освіти, культури та економіки. Детальна регламентація діяльності SAV викладена в її Статуті¹⁶.

Діяльність Академії спрямована насамперед на проведення фундаментальних досліджень у галузях природничих, технічних і суспільних наук відповідно до державної, наукової та технічної політики.

Основними напрямками діяльності SAV є:

- розробка, поширення та впровадження результатів фундаментальних і прикладних досліджень, їх популяризація;
- участь у формуванні та реалізації науково-технічної політики держави;
- участь у педагогічному процесі, підготовці здобувачів вищої освіти (докторантура), присудженні наукових ступенів;
- присудження наукових кваліфікаційних ступенів у процесі подальшого підвищення кваліфікації та оцінювання творчих здібностей наукових працівників;
- участь у міжнародному науково-технічному співробітництві тощо.

Відповідно до Закону SAV уповноважена створювати наукові установи зі статусом юридичної особи. Згідно із Законом про державну дослідницьку устанovu та про внесення змін до деяких законів¹⁷ з 1 липня 2018 року всі юридичні особи, що засновані SAV, реорганізовані у державні дослідницькі установи. Інформація щодо їх утворення внесена до Реєстру державних науково-

¹⁴ Zákon č. 341/2005 Sb. Zákon o veřejných výzkumných institucích. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-341>

¹⁵ Zákon č. 133/2002 Z. z. Zákon o Slovenskej akadémii vied. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2002-133>

¹⁶ Základné dokumenty SAV. URL: <https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=docs-main>

¹⁷ ZÁKON zo 7. septembra 2017 o verejnej výskumnej inštitúcii a o zmene a doplnení niektorých zákonov. URL: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/243/>

дослідницьких установ. Сфера діяльності і форма управління державними дослідницькими установами визначається їх статутом.

Органами SAV є Збори – вищий орган, Наукова рада, Президія (§ 7 Закону). Збори формуються з обраних членів і представників наукових спільнот. Строк їх повноважень становить чотири роки. Голова Зборів SAV обирається із числа членів Академії. Збори скликаються їх Головою за потреби, але не рідше ніж двічі на рік.

Відповідно до статті 7 Закону до повноважень Зборів SAV віднесено, зокрема (Рис. 5):

Рис. 5.

Голова Зборів SAV за результатами виборів призначає членів Президії та Наукової ради. Варто акцентувати, що засідання Зборів є публічними.

Із метою вирішення наукових і концептуальних завдань створюється Наукова рада, яку очолює Президент SAV. Строк повноважень Наукової ради становить чотири роки. Відповідно до Закону Наукова рада затверджує Концепцію наукової політики SAV; визначає умови та показники для регулярної оцінки діяльності наукових організацій; готує щорічний звіт про діяльність SAV; присуджує відзнаки та премії SAV; встановлює вимоги щодо присвоєння відповідних рівнів наукової кваліфікації тощо.

Президія SAV є органом, що здійснює функції управління. До складу Президії входять Президент SAV, віцепрезиденти, інші члени, призначені Головою Зборів за результатами виборів до Президії.

Академію очолює Президент, який відповідає за діяльність та управління SAV. Президент SAV призначається на посаду та звільняється з посади Президентом Словацької Республіки за поданням уряду. Строк повноважень Президента SAV становить чотири роки. Одна й та сама особа може обіймати цю посаду максимум два строки поспіль.

В *Іспанії* Королівські академії почали створюватися у XVIII столітті як центри розвитку і поширення знань. Наразі регулювання діяльності академії здійснюється, зокрема, відповідно до Закону про загальну адміністративну процедуру державних адміністрацій¹⁸, Закону про правовий режим державного

¹⁸ Ley 39/2015, de 1 de octubre, del Procedimiento Administrativo Común de las Administraciones Públicas. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10565#a129>

сектору¹⁹, Королівського Указу, який регулює діяльність Інституту Іспанії²⁰ (далі – Указ), Королівських указів про затвердження статутів Королівських академій, наприклад, Королівського Указу про затвердження Статуту Королівської Академії точних, фізичних і природничих наук Іспанії²¹, а також внутрішніх регламентів академій.

Відповідно до Указу Інститут Іспанії (далі – Інститут) – це корпорація публічного права, яка має статус юридичної особи та об'єднує національні Королівські академії з метою координації функцій, які вони виконують спільно. До складу Інституту входить 10 Королівських академій (Рис. 6):

Рис. 6.

Діяльність Інституту переважно зосереджена на координації та організації діяльності Королівських академій.

Основними напрямками діяльності Інституту, зокрема, є:

- сприяння міждисциплінарним дослідженням, в яких беруть участь Королівські академії та публікація результатів таких досліджень;
- підтримання представництва Королівських академій у суспільстві, особливо в медіа;
- встановлення партнерських і координаційних відносин між Королівськими академіями та академіями, які не входять до складу Інституту.

¹⁹ Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10566>

²⁰ Real Decreto 1160/2010, de 17 de septiembre, por el que se regula el Instituto de España. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2010-14304>

²¹ Real Decreto 1113/2020, de 15 de diciembre, por el que se aprueban los Estatutos de la Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales de España. URL: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2020-16258>

Керівництво Інститутом здійснюється колегіальним органом – Радою керівників. Склад Ради формується із числа керівників Королівських академій, що входять до складу Інституту. До повноважень Ради віднесено питання затвердження попереднього проєкту бюджету та річного фінансового звіту Інституту.

У **Франції** перші наукові товариства, зокрема академії, з'явилися у XVII столітті. У 1795 році після Французької революції створено Інститут Франції (далі – Інститут), який об'єднав основні академії²². Наразі при Інституті функціонує п'ять академій наук різного спрямування, правий статус яких визначається Законом про дослідницьку програму²³ (далі – Закон). Згідно із Законом Інститут Франції, а також Французька академія, Академія епіграфіки та словесності, Академія наук, Академія образотворчих мистецтв та Академія моральних і політичних наук є юридичними особами публічного права з особливим статусом, які перебувають під опікою Президента Республіки. Завданням академій є сприяння вдосконаленню та популяризації літератури, науки і мистецтва. Всі посади в Інституті та академіях є виборними. Слід зазначити, що вибори нових членів академій та вибори осіб на керівні посади проводяться із дотриманням збалансованого представництва жінок і чоловіків.

Пріоритетними напрямками діяльності Інституту є:

- забезпечення підтримки наукових досліджень;
- управління культурним надбанням;
- надання консультацій державним органам з культурних і наукових питань;
- присудження премій тощо.

Управління Інститутом здійснює Центральна адміністративна комісія (САС). САС складається із постійних секретарів п'яти академій, двох членів від кожної академії, яких призначають щорічно, та канцлера, обраного на трирічний строк. Кожна академія почергово головує в Інституті протягом року.

Декретом Президента Франції затверджуються статuti академій і зміни до них. Наприклад, 11 квітня 2025 року затверджено переглянутий статут Академії наук²⁴ (далі – Статут). Відповідно до Статуту Академія наук (далі – Академія) є юридичною особою публічного права зі спеціальним статусом, що входить до складу Інституту Франції і знаходиться під захистом Президента. У своїй діяльності Академія керується статутом і внутрішніми правилами, до її складу входять дійсні члени та члени-кореспонденти, зокрема й іноземні члени-кореспонденти. Структуру Академії складають два відділення: математичні, фізичні, інформаційні, технічні науки та науки про Всесвіт; хімічні, біологічні та медичні науки. У структурі кожного відділення є тематичні секції (стаття 5 Статуту).

²² Institut de France. URL: https://www.institutdefrance.fr/?_cf_chl_tk=wh_7YyggdqyiYT3tqiesSK365yx3A_dWP7Mz6Q6vpk-1775026262-1.0.1.1-FkjOG6bma.E.IoWWkzkJxyJVgMCKhX.bfSNkzn9Lz6w

²³ Loi n° 2006-450 du 18 avril 2006 de programme pour la recherche (1). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000006090587>

²⁴ Décret n° 2025-329 du 11 avril 2025 portant approbation de la refonte des statuts de l'Académie des sciences. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000051451816#:~:text=D%C3%A9cret%20n%C2%B0%202025%2D329%20du%2011%20avril%202025,refonte%20des%20statuts%20de%20l'Acad%C3%A9mie%20des%20sciences>

Згідно зі Статутом органами управління Академії є Президія, Вища рада, Закритий комітет, Адміністративна комісія, а також спеціальні органи, що виконують певні функції або завдання Академії (секції, виборча комісія, профільні комітети, аналітичні групи тощо).

В *Австрії* Австрійська академія наук (далі – Академія) заснована у 1847 році як наукове товариство²⁵. Наразі Академія налічує понад 760 членів і близько 1800 співробітників. Діяльність Академії пов'язана з інноваційними фундаментальними дослідженнями, міждисциплінарним обміном знаннями та поширенням нових винаходів із метою сприяння науковому та суспільному прогресу.

Регулювання діяльності Академії здійснюється Федеральним Законом про Австрійську академію наук²⁶ (далі – Закон), Статутом Академії²⁷ (далі – Статут), Регламентом Австрійської академії наук²⁸. Відповідно до Закону завданням Академії є всебічне сприяння розвитку науки. У процесі реалізації зазначеного завдання Академія має право на підтримку з боку федерального уряду (§2 Закону). Встановлено, що Статут Академії затверджується Федеральним Президентом, схвалення також потребують кандидатури, обрані членами Президії (Президента, Віцепрезидента та двох секретарів).

Нині Академія керується переглянутим Статутом, прийнятим на Загальних зборах Академії 31 січня 2025 року, який був затверджений резолюцією Федерального Президента 11 березня 2025 року.

У межах своєї статутної діяльності Академія є незалежною від федеральних та земельних органів влади, уповноважена укладати будь-які юридичні угоди для виконання своїх завдань та використовувати свої активи з метою досягнення статутних цілей. Установлено, що Академія має право створювати та керувати дослідницькими установами і видавництвом, готувати експертні висновки для органів влади (федеральних і земель), а також інших юридичних осіб.

Із метою виконання своїх статутних завдань Академія уповноважена створювати фонди та управляти ними, приймати меценатську допомогу та інші пожертви. Академія співпрацює з іншими науковими установами та закладами культури, а також присуджує стипендії та премії за наукові досягнення (§1 Статуту).

Сфера діяльності Академії охоплює всі галузі науки.

До структури Академії входять математично-природничі і філософсько-історичні секції, а також Молодіжна академія.

Загальні збори Академії є вищим консультативним, наглядовим та керуючим органом Академії, в якому обидві секції і Молодіжна академія співпрацюють для виконання загальних завдань Академії. Збори секцій, Загальні

²⁵ Geschichte der ÖAW. URL: <https://www.oeaw.ac.at/oeaw/akademie/oesterreichische-akademie-der-wissenschaften/geschichte-der-oeaw>

²⁶ Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für ÖAW-Gesetz. URL: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009182>

²⁷ Satzung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. URL: <https://www.oeaw.ac.at/oeaw/akademie/satzung-geschaeftsordnung/satzung-der-oesterreichischen-akademie-der-wissenschaften>

²⁸ Geschäftsordnung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften beschlossen von der Gesamtsitzung am 31.01.2025. URL: https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/NEWS/2025/pdf/OeAW_GO_2025-04-15.pdf

збори, збори Молодіжної академії проводяться регулярно. Позачергові збори скликаються з нагальних питань.

До складу Академії входять (Рис. 7):

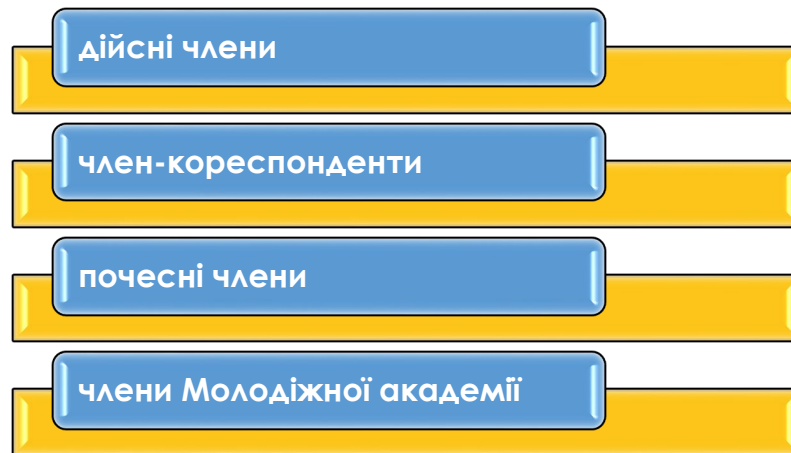

Рис. 7.

Так, у складі Академії: 90 дійсних членів Академії (по 45 у кожній секції); 250 членів-кореспондентів (по 125 у кожній секції, з яких 55 є представниками Австрії та 70 – іноземними науковцями); а також 24 почесні члени та 70 членів Молодіжної академії. Слід зазначити, що дійсні члени Академії обирають дійсних членів і членів-кореспондентів, а також почесних членів. Вибори членів Академії проводяться кожні два роки. Дозволяється електронне голосування.

Президія є керівним адміністративним та вищим виконавчим органом Академії. До складу Президії входять Президент, Віцепрезидент та секретарі від секцій. Строк повноважень членів Президії становить п'ять років. Члени Президії отримують відповідну винагороду. Члени Президії обираються із числа дійсних членів Академії на Загальних зборах Академії.

Загальні збори Академії утворюють Раду Академії, до складу якої входить шістнадцять членів, обраних Загальними зборами Академії, чотири з яких не є членами Академії. Рада Академії здійснює функцію контролю за управлінням Академією. У складі Ради Академії створюється Аудиторський комітет, який здійснює нагляд за процесом бухгалтерського обліку, внутрішній аудит тощо.

У структурі Академії діє Сенат, який є дорадчим органом. Сенат складається із дев'яти членів. Членами Сенату можуть бути представники академічних кіл, бізнесу та політики, пов'язані з наукою.

Із метою забезпечення подальшого розвитку та якості досліджень, що проводяться, в Академії функціонує Науково-консультативна рада. До її складу входять відомі науковці, які працюють за межами держави. Члени Науково-консультативної ради обираються на п'ятирічний строк на Загальних зборах Академії.

У *Швеції* Королівські академії традиційно є незалежними науковими самоврядними організаціями з високим рівнем автономії. Однією з найстаріших інституцій є Королівська академія наук, заснована 2 червня 1739 року, її

діяльність регулюється Правилами Королівської академії наук²⁹ (далі – Правила).

Згідно з Правилами Королівська академія наук об'єднує провідних учених, спрямовуючи свою діяльність на розвиток наук та зміцнення їх впливу в суспільстві, зокрема природничих наук та математики.

На виконання своїх завдань Королівська академія наук:

- здійснює експертно-консультативні функції,
- організовує та проводить публічні наукові дискусії;
- організовує освітні процеси та дослідження;
- підтримує міжнародне наукове співробітництво, зокрема тісні зв'язки з іноземними академіями, ученими товариствами та міжнародними науковими організаціями тощо.

Важливим напрямом діяльності Академії є організація наукових інститутів і проєктів.

Варто відмітити, що Академія відіграє особливу роль у світовій науковій системі, оскільки саме Академія присуджує Нобелівські премії у галузі фізики, хімії та економічних наук імені Альфреда Нобеля.

Відповідно до Правил всі рішення в Академії ухвалюються на Загальних зборах її членів. Академія складається з дійсних членів та іноземних членів. Члени обираються самою Академією за принципом наукових заслуг. Загальні збори обирають Президента, Постійного секретаря та інших посадових осіб, затверджують бюджет і вирішують стратегічні питання діяльності.

Між засіданнями Загальних зборів поточне управління здійснюють постійно діючі органи Академії, зокрема Президент, Постійний секретар та Президія. Важливим структурним елементом є наукові класи, які об'єднують членів за галузями знань і забезпечують науково-організаційну роботу в конкретних наукових дисциплінах.

У *Хорватії* вищою науковою самоврядною організацією є Хорватська академія наук і мистецтв. Її діяльність регулюється спеціальним Законом про Хорватську академію наук і мистецтв³⁰ (далі – Закон).

Згідно зі статтею 1 Закону Академія є вищою науковою і мистецькою установою в Республіці Хорватія, що має статус юридичної особи публічного права та є правонаступницею Югославської академії наук і мистецтв.

Більш детально питання організації, порядок діяльності Академії, процедуру виборів її членів та порядок управління майном регулює Статут Хорватської академії наук і мистецтв³¹. Згідно зі статтею 6 Закону Статут приймається Загальними зборами Академії та затверджується парламентом.

Структура Академії визначається Законом і Статутом. Згідно зі статтею 21 Закону органами Академії є Загальні збори та Президія. До складу Загальних

²⁹ Rules of the Royal Swedish Academy of Sciences. 14.11.2019. URL: <https://www.kva.se/app/uploads/2023/02/grundregler2019ENGwebb.pdf>

³⁰ Zakon o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, № 34/91. URL: <https://www.zakon.hr/z/452/zakon-o-hrvatskoj-akademiji-znanosti-i-umjetnosti>

³¹ Statut hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. URL: https://www.info.hazu.hr/upload/file/STATUT%20HAZU%202006_%20KONACNI%20TEKST.pdf

зборів входять всі дійсні члени Академії. Між засіданнями Загальних зборів поточне управління здійснює Президія, яка є виконавчим органом Академії.

В *Італії* функціонує вища національна наукова установа – Національна академія деї Лінчеї, діяльність якої регулюється Статутом³². Академія має статус публічної некомерційної установи культури, яка належить до сфери управління Міністерства культури Італії.

Основними завданнями Академії є розвиток і просування науки, збереження єдності та універсальності культури, організація наукових досліджень, конференцій і семінарів, поширення наукових знань, надання експертних висновків державним органам, присудження премій і грантів, а також участь у міжнародному науковому співробітництві (стаття 1 Статуту).

Структура Академії визначається Статутом. Вищим колегіальним органом є Збори об'єднаних класів (L'Assemblea delle Classi Riunite), до складу яких входять національні члени Академії. Між їх засіданнями поточне управління здійснюють Президент Академії та Рада Президії (Consiglio di Presidenza). Академія поділена на два наукові класи: клас фізико-математичних і природничих наук та клас гуманітарних, історичних і філологічних наук.

Управління Національною академією деї Лінчеї здійснюється на засадах самоврядування з елементами державного контролю, а члени Академії та її керівні органи обираються самою Академією.

Іншою національною науковою самоврядною організацією є Національна академія наук (Accademia Nazionale delle Scienze detta dei XL)³³.

Діяльність Академії регулюється її Статутом. Згідно зі статтею 1 Статуту Академія має статус автономної моральної установи (ente morale autonomo) і є публічною некомерційною асоціацією високої культури (associazione di alta cultura senza fini di lucro), яка здійснює діяльність, що становить значний суспільний інтерес.

Структура Академії визначається Статутом. Вона складається з двох класів: класу національних членів та класу іноземних членів. Максимальна кількість дійсних членів становить 40 осіб (звідси історична назва «dei XL» – «сорока»).

Керівництво діяльністю Академії здійснює Рада Президії, що складається з п'яти національних членів, зокрема Президента, віцепрезидента, секретаря, адміністратора та радника. Рада обирається на чотири роки.

Управління Академією здійснюється на засадах самоврядування. Члени Академії обираються самою Академією, а призначаються Указом Міністра культурної спадщини та діяльності.

У *Польщі* згідно із Законом про Польську академію наук³⁴ функціонує Польська академія наук (далі – Академія) зі статусом державної наукової установи.

³² STATUTO DELL'ACCADEMIA NAZIONALE DEI LINCEI. URL: https://www.lincci.it/sites/default/files/attachments/StatutoANL_modifica10aprile-13novembre2025.pdf

³³ Accademia Nazionale delle Scienze detta dei XL. URL: <https://www.accademiaxl.it/en/academy/statute-and-regulation/>

³⁴ USTAWA z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/polska-akademia-nauk-17622737>

Завданнями Академії, зокрема, є:

- проведення наукової діяльності;
- підтримка розвитку молодих науковців;
- організація навчання в докторантурі, аспірантурі тощо;
- формування принципів етики в науці;
- запровадження наукових програм та використання наукових результатів на практиці;
- підготовка за зверненням Президента Республіки Польща, Голови Сейму чи Сенату, органів державної влади або за власною ініціативою експертних висновків і прогнозів з питань планування та реалізації державної політики;
- надання висновків щодо проектів нормативних актів, що стосуються науки та освіти;
- розвиток міжнародного наукового співробітництва шляхом створення наукових консорціумів та проведення дослідницьких проектів разом з іноземними партнерами;
- участь у міжнародних наукових організаціях та дослідницьких програмах і співпраця з іноземними науковими установами тощо.

Сфери та порядок діяльності органів Академії визначаються її Статутом, який ухвалюється Загальними зборами Академії і підлягає затвердженню Прем'єр-міністром Республіки Польща. Прем'єр-міністр має право скасувати рішення керівних органів Академії, якщо буде визнано, що це рішення не відповідає положенням Закону або Статуту Академії.

До складу Академії входять (Рис. 8):

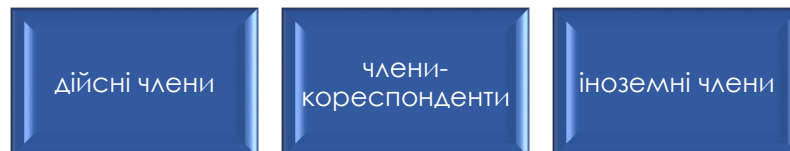

Рис. 8.

Слід зазначити, що іноземним членом Академії може бути особа, яка не має польського громадянства, або особа, яка має польське громадянство, але постійно проживає за кордоном та працює в іноземному університеті чи науковій установі. Іноземні члени не можуть обіймати виборні посади в Академії.

Членство в Академії є довічним. Член Академії може втратити свій статус, якщо його засуджено за умисне правопорушення або податкове правопорушення. Член Академії також може бути позбавлений статусу члена за порушення принципів наукової етики відповідно до рішення Загальних зборів Академії більшістю у дві третини голосів.

Порядок висування кандидатів та процедура обрання членів Академії визначаються Загальними зборами Академії.

Структура Академії є досить складною. Органами Академії є: Загальні збори, Президія, Президент Академії, Канцлер Академії (стаття 13 Закону).

Вищим органом Академії є Загальні збори, в яких національні члени Академії беруть участь із правом вирішального голосу.

До повноважень Загальних зборів Законом, зокрема, віднесено: обрання членів Академії, Президента Академії із числа національних членів Академії, віцепрезидентів Академії із числа національних членів, які представляють окремі наукові спеціальності (кандидатів на ці посади пропонує Президент Академії); схвалення річної фінансової звітності на підставі аудиторського звіту та звітів про статутну діяльність Академії, представленими Президентом Академії; створення спеціальних або постійних комітетів для підготовки проєктів резолюцій Загальних зборів Академії та призначення членів до цих комітетів; обрання членів аудиторської комісії; визначення стратегічних напрямів розвитку Академії; обрання членів комітету з етики в науці; ухвалення кодексу етики для дослідників, представленого комітетом з етики в науці тощо.

Загальні збори Академії проводить Президент Академії, який має право на їх скликання. На вимогу щонайменше однієї п'ятої національних членів Академії Президент Академії скликає позачергове засідання Загальних зборів не пізніше ніж через 30 днів із дати отримання відповідного запиту.

Президія Академії є виконавчим органом, до складу якого входять:

- Президент Академії;
- віцепрезиденти Академії;
- один представник від кожного факультету, обраний Загальними зборами Академії;
- керівники філій Академії;
- представники наукових підрозділів Академії;
- голови кураторських рад;
- Канцлер Академії.

Очолює Президію та головує на її засіданні Президент Академії. На засідання Президії Академії з правом дорадчого голосу можуть запрошуватися представники органів державного управління, сфера діяльності яких пов'язана з функціонуванням Академії, та представники відповідних парламентських комітетів. Строк повноважень Президії Академії починається з початку календарного року і триває 4 роки.

До повноважень Президії Академії, зокрема, віднесено: підготовку програми розвитку Академії, надання пропозицій до проєкту державного бюджету в частині, що адмініструється міністром, відповідальним за вищу освіту і науку; ухвалення фінансових планів Академії та розгляд звітів про їх виконання; підготовка порядків денних Загальних зборів Академії; надання висновків щодо законопроектів, які стосуються науки та освіти.

Канцлер Академії керує поточною діяльністю Академії і призначається Прем'єр-міністром Республіки Польща за поданням Президента Академії. Строк повноважень Канцлера Академії відповідає строку повноважень Президента Академії.

Академічна структура Академії є такою:

- факультети, кількість яких не перевищує 5;
- кафедри;

- наукові комітети;
- тематичні комітети;
- Академія молодих вчених;
- комітет з етики наукових досліджень;
- ревізійна комісія.

До складу Академії також входять наукові інститути, рішення про створення яких ухвалюється Президією Академії за поданням Президента Академії та за погодженням із міністром, відповідальним за вищу освіту і науку.

У **Болгарії** вищою науковою самоврядною організацією є Болгарська академія наук, діяльність якої врегульовано Законом про Болгарську академію наук³⁵ (далі – Академія). Згідно із Законом Академія є національною науковою автономною організацією зі статусом юридичної особи, до структури якої належать академічні інститути та інші незалежні структурні одиниці.

До складу Академії входять (*Рис. 9*):

Рис. 9.

Завданнями Академії, зокрема, є: здійснення фундаментальних та прикладних наукових досліджень; підготовка висококваліфікованих фахівців самостійно й спільно із закладами вищої освіти; популяризація історії, мови та літератури болгарського народу та його внеску у світову культуру; розробка прогнозів і довгострокових програм соціально-економічного, науково-технічного, екологічного, соціального та культурного розвитку держави.

Структура та повноваження органів управління визначені Статутом Болгарської академії наук³⁶.

Вищим органом управління Академії є Загальні збори, до повноважень яких віднесено: обрання Президента та віцепрезидентів, Головного наукового секретаря та членів Керівної ради, а також ухвалення Статуту Академії. Варто зазначити, що Президентом Академії обирається кандидат із числа академіків або членів-кореспондентів Академії.

У 2011 році до Закону про Болгарську академію наук внесено зміни, якими створено Піклувальну Раду Болгарської академії наук, наділену низкою повноважень (ст. 5b Закону). До складу Піклувальної ради входять:

- два представники міністерств, призначені рішенням уряду;
- представник Національної асоціації муніципалітетів Республіки Болгарія;
- два представники національних представницьких організацій роботодавців;
- представник Ради ректорів закладів вищої освіти;

³⁵ ЗАКОН ЗА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ. URL: <https://lex.bg/laws/ldoc/2132584961>

³⁶ УСТАВ на Българската академия на науките. URL: <https://legislation.apis.bg/doc/1787/0>

- два представники некомерційних юридичних осіб у галузі науки або мистецтва;
- особа, яка обіймала посаду Президента Академії протягом попереднього строку повноважень, а в разі об'єктивної неможливості – представник Загальних зборів Академії;
- два члени від Академії, обрані Загальними зборами;
- два іноземні вчені, обрані Загальними зборами за пропозицією Європейського наукового фонду та Європейської федерації національних академій наук.

У *Румунії* вищою науковою самоврядною організацією є Румунська академія, діяльність якої врегульовано Законом про організацію та функціонування Румунської академії³⁷ (далі – Закон).

Слід зазначити, що Румунська академія є правонаступником Румунського літературного товариства, заснованого у 1866 році, реорганізованого в 1867 році в Румунське академічне товариство, а в 1879 році – в Румунську академію. Румунська академія є національною установою зі статусом юридичної особи публічного права (Стаття 1 Закону).

До складу Румунської академії входять дійсні члені (академіки), члени-кореспонденти та почесні члени.

Дійсні члени (академіки), члени-кореспонденти та почесні члени обираються на Загальних зборах із числа вчених та інших видатних осіб, які відзначилися працями, що сприяють духовному прогресу країни, працями великої теоретичної та практичної цінності. Нові члени обираються на основі пропозицій, сформульованих членами Румунської академії, науково-дослідними, освітніми та культурними установами, відповідно до критеріїв та процедур, передбачених статутом. Членство в Румунській академії може бути також надано посмертно. Максимальна кількість дійсних членів і членів-кореспондентів становить 181, а максимальна кількість почесних членів – 135, з яких максимум 40 – представляють Румунію.

Структуру Румунської академії складають наукові секції, до складу яких входять дійсні члени (академіки), члени-кореспонденти та почесні члени. Завдання і функції наукових секцій визначаються Статутом Румунської академії³⁸.

За пропозицією Загальних зборів Румунської академії уряд створює науково-дослідні інститути, які підпорядковані Румунській академії.

Румунська академія має у своєму підпорядкуванні територіальні відділення, що функціонують у наукових та культурних центрах держави, а також бібліотеку, видавництво, Будинок вчених та журнал «Academica», організація та діяльність яких визначаються Статутом Румунської академії. Румунська академія може також створювати національні комітети й комісії у відповідних сферах, що мають дорадчий характер, до їх складу входять члени Румунської академії та інші діячі в галузі науки і культури.

³⁷ Legea nr. 752/2001 privind organizarea și funcționarea Academiei Române. URL: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/190564>

³⁸ Statutul Academiei Române. Website of Academia Române. URL: <https://acad.ro/institutia/acte/2025/0625-MO-Partea-I-nr592-StatutAR.pdf>

Вищими органами управління Румунської академії є Загальні збори, Президія академії, Бюро Президії академії та Президент академії.

На Загальних зборах Румунської академії із правом голосу мають право бути присутніми дійсні члени (академіки), члени-кореспонденти та почесні члени.

До складу Президії входять Президент академії, віцепрезиденти, Генеральний секретар, керівники наукових секцій та територіальних відділень, обрані із числа дійсних членів.

Бюро Президії академії складають Президент академії, віцепрезиденти та Генеральний секретар. Бюро Президії академії забезпечує оперативне управління Румунською академією.

Повноваження та функції Президії академії та її Бюро визначаються Статутом Румунської академії.

Президент академії, віцепрезиденти академії та Генеральний секретар обираються Загальними зборами на 4-річний строк і можуть бути переобрані лише один раз.

Румунська академія має власний апарат, організаційна структура якого затверджується Президією академії, а штатний розпис – Президентом академії за пропозицією Генерального секретаря та за погодженням із Міністерством праці, сім'ї та соціального захисту. Максимальна штатна чисельність працівників апарату становить 126 осіб.

Висновки

Проведений аналіз нормативно-правового регулювання діяльності вищих наукових самоврядних організацій у державах-членах ЄС свідчить про наявність спільних підходів до їх організації та функціонування, попри окремі національні особливості.

У всіх державах вищі наукові самоврядні організації мають статус юридичних осіб публічного права, наділених автономністю у науковій діяльності. Такий підхід забезпечує баланс між незалежністю наукової спільноти та відповідальністю перед державою.

Ключовою характеристикою є самоврядність, яка реалізується через виборність органів управління та членства. Вищим органом управління, як правило, виступають загальні збори, що формують керівні органи (президії, ради тощо), обирають осіб на керівні посади (президента академії, віцепрезидентів, генерального секретаря тощо) та визначають стратегічні напрями діяльності.

У структурному аспекті переважає багаторівнева система управління, що включає: вищий колегіальний орган (загальні збори); виконавчі органи (президія, рада, президент); дорадчі та контрольні органи (наукові ради, наглядові чи аудиторські органи); галузеві підрозділи (відділення, секції).

Суттєвою рисою є те, що академії наук не лише об'єднують учених, а й мають у своєму підпорядкуванні науково-дослідні установи, що дозволяє їм безпосередньо здійснювати наукову діяльність.

Важливим напрямом діяльності таких організацій є експертно-консультативна функція, зокрема участь у формуванні державної політики у

сфері науки, підготовка висновків до законопроектів, стратегічних документів і програм розвитку тощо.

Характерною рисою набуття членства в академії наук є обрання за наукові досягнення у певній галузі. Членство в академіях, як правило, є довічним. Майже в усіх академіях існують обмеження щодо кількості дійсних членів, широко застосовується інститут іноземного членства, що сприяє інтеграції у міжнародний науковий простір.

В окремих державах (*Франція, Іспанія, Швеція*) простежується історично сформована модель академій як культурно-наукових інституцій, які поряд із науковими функціями виконують роль збереження культурної спадщини.

Для держав Центральної та Східної Європи (*Литва, Латвія, Естонія, Польща, Словаччина, Румунія, Болгарія*) характерною є трансформація академічного сектору в постсоціалістичний період, що супроводжувалася посиленням автономії, реформуванням структури та інтеграцією в європейський дослідницький простір.

Отже, досвід держав-членів ЄС демонструє модель функціонування вищих наукових самоврядних організацій, яка базується на поєднанні: автономії та самоврядування; чіткої законодавчої регламентації; інтеграції науки, освіти та державної політики.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*